

ORSZÁGOS RABBIKÉPZŐ - ZSIDÓ EGYETEM

JUDAISZTIKA ALAPSZAK (BA)

TANTÁRGYI KÖVETELMÉNYRENDSZER

BEVEZETÉS A VALLÁSTUDOMÁNYBA

A tárgy kreditpontja: 3 (három)

Heti óraszám: 2 (kettő)

Szervezeti egység: Szentírás és Talmudtudomány Tanszék

Oktató: Dr. Biró Tamás

ELTE BTK Assziriológiai és Hebraisztikai Tanszék

<http://birot.web.elte.hu/>, <http://www.biroth.hu/>

a. A tárgy tematikája:

Goldziher Ignác 1880-ban a következő szavakkal foglalja össze a Rabbiképzőben oktatandó vallástudomány tematikáját: „mi a vallás, hogyan keletkezett, hogyan fejlődött, mely factorok működtek közre fejlődésén, milyenek fejlődésének általános törvényei és tapasztalatai, tünetnényei; [...] a zsidó vallás mily helyet foglal el ezen fejlődési menetben, miképpen nyilvánul benne a történelem különböző korszakaiban a vallás fogalma, mily irányban fejlődnek benne a vallásalakulás tényezői [...] mindazon fontos tudományos igazságokkal együtt, melyek ezen tudománnyal kapcsolatban állnak [...]”.¹

A *Bevezetés a vallástudományba* tantárgy célja az, hogy a hallgatók elsajátítsák azt a szemléletmódot, és megismerkedjenek azokkal az alapfogalmakkal, amelyek általában a vallás, különösen pedig a zsidó vallás tudományos kutatásához szükségesek. A goldziheri programot követve, a judaizmust nem mint partikuláris jelenséget, hanem mint az általános emberi kultúra egyik jelenségének – a vallásnak – egyik megnyilvánulási formáját szeretnénk megérteni. Azonban túllépünk a Goldziher korát jellemző történeti szemléleten, és a vallást társadalmi, antropológiai, pszichológiai, biológiai, szimbolikus vagy éppen funkcionális jelenségként is meg fogjuk vizsgálni.

¹ Schmelzer Hermann Imre: Goldziher Ignác beadványa az Országos Rabbiképző Intézet tantervének ügyében. In: Landeszman György és Deutsch Róbert (szerk.): *Hetven év. Emlékkönyv dr. Schweitzer József születésnapjára* (Budapesti Zsidó Hitközség: Budapest, 1992, pp. 127–136) p. 131.

A kurzus nem tekinthető bevezetésnek a vallástudomány klasszikus elméleteibe, se nem a nagy világvallások vallástörténetébe, se nem a zsidó vallás kontextusaként szolgáló ókori keleti, késő antik és középkori kultúrák vallásaiba, se nem az egyes vallási jelenségek kutatásához szükséges módszertanokba. Jelen félév célja ezeknek a bevezetéseknek a bevezetése: eljutni a laikusok naiv vallásfogalmától a vallástudomány egyes területei és iskolái által megfogalmazott kérdésekig.

Előzetes tematika (nem heti lebontásban):

1. Bevezetés: mi a vallás?
2. Perspektívák: a vallás, mint rendszer. A vallástudomány haszna.
3. Vallástudomány és teológia: hol a határ?
4. A zsidóság tudományos kutatása: a *Wissenschaft*től a *Jewish studies*-ig.
5. A vallás jelenségei 1: hiedelmek, istenségek, mitológia, szent szövegek, teológia, vallásjog
6. A vallás jelenségei 2: tér, idő, kultuszhelyek, rítusok
7. A vallás jelenségei 3: szakrális tárgyak, vallási élmény, intézmények, specialisták, irányzatok, eretnekek
8. A valláskutatás módszerei 1: bevezetés; a vallás, mint *sui generis* jelenség: teológia, vallásfenomenológia
9. A valláskutatás módszerei 2: a vallás, mint történeti jelenség, vallástörténet
10. A valláskutatás módszerei 3: a vallás, mint antropológiai jelenség, vallásetnológia
11. A valláskutatás módszerei 4: a vallás, mint társadalmi jelenség, vallásszociológia
12. A valláskutatás módszerei 5: a vallás, mint pszichológiai-biológiai jelenség, valláspszichológia. kognitív vallástudomány, funkcionalista és evolúciós megközelítések
13. Egyes vallások: törzsi vallások; ókori keleti vallások; késő-antik vallások
14. Egyes vallások: világvallások és a zsidóság helye közöttük
15. Összefoglalás: hogyan lehetséges a zsidóság tudományos kutatása?

b. A foglalkozásokon való részvétel követelményei és a távolmaradás pótlásának lehetőségei:

Az előadások minimum 75 %-án részt kell venniük a hallgatóknak, ellenkező esetben az OR-ZSE Kreditrendszerű Tanulmányi- és Vizsgaszabályzatának rendelkezése /7. § (7)/ szerint vizsgát nem tehetnek. Előadás lévén a pótlásra lehetőség nincs!

c. Az igazolás módja a foglalkozásokon való távollét esetén:

A hallgatóknak nem szükséges igazolniuk távolmaradásukat, de legyenek figyelemmel a maximálisan megengedhető (25%) hiányzásra.

d. A félévközi ellenőrzések (beszámolók, zárthelyi dolgozatok) száma, témaköre és időpontjai, pótlásuk és javításuk lehetősége:

A félév során a hallgatók **három**, könyvtári munkát igénylő, otthon kidolgozandó és a feladat kitűzésétől számított két héten belül határidőre (elektronikusan és nyomtatott formában is) beadandó feladatot kapnak. A feladatok megoldása során mind tartalmi, mind formai szempontból a kiadandó **útmutatót** kell követni. A plágium szigorú következményekkel jár. A **beadási határidők** (előzetesen): október 27., november 24. és december 8. A megoldások határidőn túli beadására csak kimondottan indokolt esetben van lehetőség.

e. A félév végi aláírás követelményei:

A hallgatóknak a félév végi aláíráshoz az előadások 75 %-án való részvétele szükséges az OR-ZSE Kreditrendszerű Tanulmányi- és Vizsgaszabályzatának rendelkezése /7. § (7)/ szerint.

f. Az osztályzat kialakításának módja:

A félév során **beadandó három feladat** 20%–20%, a félév végi **írásbeli vizsga** 40% súllyal számít bele az osztályzatba.

g. A vizsga típusa:

Írásbeli vizsga, amelynek anyaga felöleli az órai előadásokon elhangzottakat, a kötelezőként feladott irodalmat, valamint a félév során kitűzött feladatok témakörét.

h. A vizsgára való jelentkezés módja:

Feliratkozás a Tanulmányi Osztályon a „Vizsgára való jelentkezés” űrlapon.

i. A vizsgára való jelentkezés módosításának rendje:

A vizsgaidőpont előtt három munkanappal, írásban, a Tanulmányi Osztályon.

j. A vizsgáról való távolmaradás igazolásának módja:

Igazolás nem elfogadható, ismétlő vizsgát kell tenni.

k. A tananyag elsajátításához felhasználható jegyzetek, tankönyvek, segédletek és szakirodalom listája:

Kötelező irodalom:

Az órai előadások anyaga: a prezentációk elérhetőek lesznek az oktató honlapján (<http://birot.web.elte.hu/courses/2016-valltud/>), és az előadásokról hangfelvétel készíthető az előadó előzetes engedélyével.

Dieter Haller: *Atlasz: Etnológia* (Athenaeum 2000 Kiadó: Budapest, 2007), pp. 228–255.

Helmuth von Glasenapp, *Az öt világvallás* (Budapest: Gondolat Kiadó, 1975. Reprint: Akkord Kiadó, 2012), pp. 195–211.

Komoróczy Géza, 'Elő-Ázsia'. In: Bodrogi Tibor et. al., *Mitológiai ábécé* (Budapest: Gondolat Kiadó, 1978, pp. 115–183), pp. 148–164.

Megj.: A félév során beadandó feladatok további szemelvények feldolgozását igényelhetik.

Ajánlott irodalom:

Braun, Willi and Russell T. McCutcheon (eds.). *Guide To The Study of Religion* (Cassell: London and New York, 2000).

Goldziher Ignác: *A zsidóság lényege és fejlődése* (Múlt és Jövő Kiadó: Budapest, 2000).

Goodman, Martin: 'The Nature of Jewish Studies'. In: idem (ed.): *The Oxford Handbook of Jewish Studies* (Oxford University Press: Oxford, etc., 2002, pp. 1–13).

Horváth Pál: *Vallásfilozófia és vallástörténet* (Zsigmond Király Főiskola – L'Harmattan Kiadó: Budapest, 2006).

Jensen, Jeppe Sinding: *What is Religion?* (Routledge, 2014), különösen az 1. fejezet.

Keleti vallások c. sorozat füzetei (Kőrösi Csoma Társaság: Budapest, 1988–1991).

Olson, Carl (ed.): *Theory and Method in the Study of Religion: A Selection of Critical Readings* (Belmont, CA: Thomson Wadsworth, 2003).

Pals, Daniel: *Nine Theories of Religion* (Oxford University Press, 2014).

Sarnyai Csaba Máté és Máté-Tóth András (szerk.): *Szemelvények a magyar vallástudomány történetéből* (Vallástudományi könyvtár 8–9, L'Harmattan: Budapest, 2 kötet, 2013).

Slone, D. Jason: *Religion and Cognition: A Reader* (Critical Categories in the Study of Religion, Equinox: London, 2006).

Stausberg, Michael (Hrsg.): *Religionswissenschaft* ((De Gruyter Studium; de Gruyter, 2012).

Stephenson, Barry: *Ritual: A Very Short Introduction* (Oxford University Press, 2015).

Von Glasenapp, Helmuth: *Az öt világvallás – Bráhmaizmus, buddhizmus, kínai univerzizmus, kereszténység, iszlám* (sok kiadás, például Akkord Kiadó, 2012).

Willaime, Jean-Paul: *Sociologie des religions* (Que sais-je? 2961, Paris, 2004).

Megjegyzés: A vallásokkal kapcsolatos bevezető jellegű könyvek köre végelethatatlan. Az érdeklődők számára Voigt Vilmos munkáinak (*A vallási élmény története: Bevezetés a vallástudományba*, Budapest, 2005; *A vallás megnyilvánulásai: Bevezetés a vallástudományba*, Budapest, 2006) az irodalomjegyzékei szolgálhatnak kiindulópontul.